

Разгледайте и разучете следния случай:

Приготвям се за път и се отправям към гарата. Движението е бавно и закъснявам. Влакът тръгва. Пристигам на гарата. Влакът го няма. Когато пристигнах на гарата, влакът **беше заминал**.

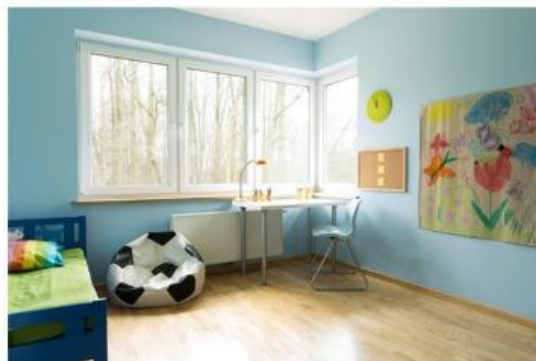
Това е минало предварително време:

- аз **бях** заминал
- ти **беше** (бе) заминал
- той **беше** (бе) заминал
- тя **беше** (бе) заминала
- то **беше** (бе) заминало
- ние **бяхме** заминали
- вие **бяхте** заминали
- те **бяха** заминали

1. Какво означават формите за минало предварително време?

Формите за минало предварително време означават резултат от приключило в миналото действие, който съществува в минал ориентационен момент (определен момент от миналото).

Задача: Разгледайте снимките. На коя от тях е представено действие и на коя – резултат от извършено преди това действие?

☐ Вчера се прибрах от работа.

☐ Децата бяха изчистили и подредили стаята си.

2. Какви са формите за минало предварително време и как се образуват?

Формите за минало предварително време са сложни (състоят се от две или повече думи).

ФОРМИ ЗА МИНАЛО ПРЕДВАРИТЕЛНО ВРЕМЕ			
Глагол	уча		
	Положителна форма		Отрицателна форма
ег.ч.	1 л.	бях учил, -а, -о	не бях учил, -а, -о
	2 л.	беше учил, -а, -о	не беше учил, -а, -о
	3 л.	беше учил, -а, -о	не беше учил, -а, -о
мн.ч.	1 л.	бяхме учили	не бяхме учили
	2 л.	бяхте учили	не бяхте учили
	3 л.	бяха учили	не бяха учили

3. Каква е употребата на минало предварително време?

- Минало предварително време се употребява като допълнително време в текстове, в които основно е минало свършено време.

Когато влакът потегли, всички вече **бяха заели** местата си.

- Минало предварително време се използва за представяне на състояния, които служат като фон, на който се развива основното действие, представено с глаголи в минало свършено време.

Запознах се с известната писателка и от разговора си с нея разбрах, че тя **беше обиколила** много държави на петте континента.

- Използваме минало предварително време, когато искаме да означим продължителни или повтарящи се действия в миналото или поредица от минали действия.

Първия път той си спомни онова, което Джапар **беше** му **разказвал** за връщането на Чауша. Втория път той си спомни как сам **беше чул** каруцата, когато идеше Шакире, и както винаги в тия случаи, се просълзи.

- Минало предварително време се използва и когато искаме деликатно да припомним нещо на събеседника си или да го подтикнем да каже или направи нещо.

Татко, **беше** ми **обещал** да дойда с теб на риболов.

Запомни!!!

При употреба на учтивата форма миналото деятелно причастие е винаги в множествено число, независимо от това към кого се обръщаме (мъж или жена, един човек или повече хора).

Г-н Стоянов, **бяхте дали** документите си точно навреме.

Г-жо Митева, **бяхте ме посъветвали** много правилно преди конкурса.

Г-да, **бяхте ли проучили** документите внимателно?

ЗАДАЧИ:

1. В кой ред има форма на минало предварително време?
А) писах Б) ще пиша В) писал съм Г) бях писал
2. В кое изречение действието е извършено преди друго минало действие?
А) Зелените ливади весело зашумяха от вятъра.
Б) Беше обидил човека без никаква причина.
В) На двора кучето на съседите лаеше жаловито.
Г) Паисий е създал своята история през 1762 г.
3. Какво означава подчертаната глаголна форма в изречението?

Получих отлична оценка, защото се бях подготвил много задълбочено.

- А) действие, извършено преди определен минал момент
- Б) действие, извършвано в момента на говоренето
- В) действие, извършено в неопределен минал момент
- Г) действие, извършено след момента на говоренето

4. *Как е образувана глаголната форма в изречението?*

Петя беше написала най-хубавото съчинение.

- А) от сег. вр. на **съм** и мин. св. д. причастие
- Б) от мин. несв. време на **съм** и мин. св. д. причастие
- В) от мин. несв. време на **съм** и сег. д. причастие
- Г) от сег. вр. на **съм** и мин. стр. Причастие

5. *Чрез глаголната форма в изречението:*

„Тъмнината беше паднала над планинското селце“:

- А) Изразяваме действието като изобщо станало, без да се интересуваме от времето на извършването му.
- Б) Изразяваме действие, което е минало по отношение на момента на говоренето, но не е завършено спрямо определен минал момент.
- В) Подчертаваме действието, извършено преди определен минал момент, а не резултата от действието.
- Г) Изтъкваме резултата от действието, който се проявява в миналия момент, а не самото действие.

6. *В кое изречение има грешка?*

- А) Кой от вас беше писал по тези въпроси?
- Б) Какви списания бяхте поръчали?
- В) Кого бяхте помолили за съдействие?
- Г) Бяхте ми казала, че ще закъснеете, нали?

7. *В кое изречение има грешка?*

- А) Бяхте ли поискали обратна разписка?
- Б) Тогава не бяхте ли казали истината?
- В) Кога бяхте донесъл молбата за отпуск?
- Г) Какви пердета бяхте харесали?

8. В кое изречение **НЯМА** грешка?

- А) Отдавна бяхме спряли да му вярваме.
- Б) Дълги години бяха горяли в един огън.
- В) По-възрастните му роднини бяха измряли.
- Г) Всички вече бяха изстреляли патроните си.

9. Колко глагола в минало предварително време са употребени в изречението?

Аз вече бях купувала, пробвала и харесала този плод - беше наистина чудесен!

- А) един
- Б) два
- В) три
- Г) четири

10. Кой глагол е в минало предварително време?

- А) слушал съм
- Б) слушали бяхме
- В) ще слушате
- Г) сте слушали

11. В кое изречение е употребен глагол в минало предварително време?

- А) Знатният гост беше спокоен и приемаше поздравите.
- Б) Отсъствала съм, когато сте взели урока за Асеновци.
- В) На кръста си носеше стар кожен колан с месингова тока.
- Г) Византийците бяха поели задължения към българската държава.

12. В кое изречение глаголната форма е в минало предварително време?

- А) Тъмнината падаше над планинското селце.
- Б) Тъмнината беше паднала над планинското селце.
- В) Тъмнината падна над планинското селце.
- Г) Тъмнината е паднала над планинското селце.

13. Глаголните форми за минало предварително време се образуват от:

А) сегашно време на спомагателния глагол **съм** и минало страдателно причастие на спрегаемия глагол

Б) минало несвършено време на спомагателния глагол **съм** и минало несвършено деятелно причастие на спрегаемия глагол

В) минало несвършено време на спомагателния глагол **съм** и сегашно деятелно причастие на спрегаемия глагол

Г) минало несвършено време на спомагателния глагол **съм** и минало свършено деятелно причастие на спрегаемия глагол

14. В кой ред изреченията **НЕ** се различават по смисъл?

А) Тя беше играла на двора. – Тя бе играла на двора.

Б) Вчера той жално плака. – Вчера той жално плачеше.

В) Аз съм написал това писмо. – Аз написах това писмо.

Г) Ние искаме справедливост. – Ние искахме справедливост.

15. В кой ред чрез изречението се изразява учтивост?

А) Донесете ми сладолед!

Б) Има ли сладолед?

В) Бях Ви поръчал сладолед...

Г) Ех, че вкусен сладолед!

16. В кой ред **НЯМА** грешка?

А) Госпожо, Вие ли бяхте писала тази бележка?

Б) Да бяхте взел всички писма от пощата!

В) Извинете, Вие ли бяхте помолили за помощ?

Г) Г-н Стоянов, колко пъти бяхте искал да пътувате с нас?

17. В кой ред има само форми на минало предварително време?

А) Пратката най-последно беше пристигнала и всички в офиса се успокоиха.

Б) Небето се беше превърнало в сияен гоблен от звезди.

В) Те обикаляха глобуса и се връщаха по пътя, по който бяха дошли.

Г) В днешно време той бе последната спирка за туристите, които бяха обиколили десетките зали и се бяха озовали в това място без изход.

18. Къде е допусната грешка?

А) бяха успяли Б) бяхме видели

В) беше проумяла Г) бяхте изстреляли

19. В кой ред е допусната грешка?

А) Дълбок рев като стон се бе изтръгнал от гърдите на животното.

Б) Рисът най-последно беше слязъл от дървото.

В) Никой не знаеше къде я беше срещнал за първи път.

Г) Беше изникнал неочаквано зад гърба му.

20. В кой ред НЕ е допусната грешка?

А) Дворът на училището беше тревясъл.

Б) Той се беше озовал в някаква малка стаичка, която нямаше друга врата освен тази, през която беше влязъл.

В) Новият наемател беше преобоядисъл фасадата на сградата.

Г) Старецът беше сбъднал всички свои мечти.